

George Orwell

Pacifismen och kriget

Inledning

När ett land blir militärt attackerat av ett annat, så kan det antingen kapitulera och låta sig ockuperas (och om möjligt försöka göra motstånd på andra sätt), eller gripa till vapen för att försvara sig.¹ Ukraina ville försvara sin självständighet och valde att göra väpnat motstånd. Därmed inleddes ett blodigt krig som fortfarande pågår.

När det gäller de båda ländernas krigsmakter så var Ryssland från början mycket överlägset och alla förstod att om Ukraina framgångsrikt skulle kunna försvara sig så behövde de omfattande stöd utifrån. Stora delar av Väst lovade efter viss tvekan (efter det att Ukraina lyckats visa att de både ville och kunde försvara sig) att förse Ukraina med vapen. Detta gällde även Sverige, där alla riksdagspartier efter viss vacklan till slut gick med leverera svenska vapen till Ukraina, vilket innebar en brytning med en lång tradition att inte skicka vapen till krigsområden (senast det gjordes var under 2:a världskriget – då man stödde Finland). Det var den ryska aggressionen som fick alla att ändra sig.

De som inte står bakom Ukrainas rätt att försvara sig

Det finns också röster som inte slöt upp bakom detta. Anledningarna och motiveringarna till att man var emot vapenstöd varierade dock en hel del.

- 1) *Putin-kramarna*. Dessa har helt svalt den ryska motiveringen för ”specialoperationen”: kriget är framprovocerat av väst, målsättningen är att befria Ukraina från nazismen, Ukraina saknar existensberättigande osv. Märkligt nog har detta vettlösa synsätt haft ett ganska stort inflytande i den svenska fredsrörelsen. Ett skräckexempel gavs av ordföranden i paraplyorganisationen Sveriges Fredsråd, Agneta Norberg, via inlägg på Svenska Fredsrådets hemsida, frednu.se, och på Facebook – för detaljer om detta se artikeln [Med historien som fiende – ordföranden i Sveriges Fredsråd](#). Hennes skrivelser var dock så graverande att hon tvingades avgå som ordförande.²
- 2) *”Anti-imperialisterna”*. Dessa utgörs ofta av f d (?) maoister³, men även en del andra tillhör den kategorin, t ex gamla stalinister. De ser kriget som ett ombudskrig mellan Ryssland och USA/NATO, där Ukraina krigar mot Ryssland å USA/NATO:s vägnar. Och eftersom ”anti-imperialisterna” anser att USA är den helt dominerande imperialistiska makten, så vill de stödja Ryssland i dess kamp mot USA-imperialismen – i detta globala perspektiv spelar det ingen roll vilken karaktär Putin-regimen har, eller dess kortsiktiga och långsiktiga strävanden.
- 3) *Pacifister*. Dessa för inga resonemang om krigets karaktär. Man gör ingen skillnad mellan rättfärdiga och orättfärdiga krig, utan menar att allt krigande är fel. Det viktigaste är att till varje pris få stopp på kriget och eftersom det inte finns några sätt att tvinga Putin att göra det utan att tillgripa våldsmedel, så återstår att förhindra Ukraina att få vapen till sitt försvar. De konsekvenser som detta skulle få, bortser de ifrån: Ukraina krossas, en marionett-regim installeras, allmänt förtryck, omfattande utrensningar av politiska motståndare m m.

¹ Under 2:a världskriget förekom båda varianterna. I april 1940 gick t ex Tyskland till anfall mot både Danmark och Norge, som båda hade förklarat sig vara neutrala i september 1939. Danmark gav upp utan att försöka göra väpnat motstånd, medan Norge tog till vapen, men tvingades ge upp i juni samma år – övermakten var för stor.

² Se även [Putinisterna i Sveriges Fredsråd](#) och [Fredsrörelsens putinister](#)

³ Den maoistiska teorin om ”huvudmotsättning” kommer här till användning: Fram till Sovjetunionens sammanbrott var huvudmotsättningen mellan Sovjetunionen och resten av världen. Därefter övertog USA rollen som huvudfiende.

Att en rysk seger dessutom skulle uppmuntra till ytterligare aggression mot angränsande stater (särskilt de som tidigare tillhört Tsarryssland/Sovjetunionen) – det bryr de sig heller inte om,⁴ trots att Putin & Co klart uttalat att målsättningen är att återupprätta ett Storryssland.⁵

Ovan har jag försökt renodla de tre huvudinriktningarna, men i verkligheten så finns det blandningar, t ex av de två senare (anti-USA-inriktningen och pacifismen).

Pacifismen

I fortsättningen avstår vi dock från att försöka beskriva de olika mischmasch-varianter som frodas i olika kretsar (inte minst inom delar av vänstern), utan koncentrerar oss på den pacifistiska inriktningen, som bl a finns företrädd i Socialistisk Politik. Det görs här med att återge en artikel av den brittiske författaren George Orwell, som bl a slogs mot Franco under spanska inbördeskriget.⁶ Orwell, författare till romaner som *Djurfarmen* och *1984*, var en hängiven motståndare till alla slags totalitära diktaturer, i synnerhet fascismen (men även stalinismen).

Efter världskrigets utbrott lämnade Orwell vänsterpartiet *Independent Labour Party* (ILP) pga dess pacifism, som han menade *objektivt* bara gynnade fascismen/nazismen under det pågående kriget. I följande artikel (från 1942) utvecklar Orwell sin kritik av pacifismen. Hans argument är fortfarande giltiga, även när det gäller Ukraina-kriget.

Lästips: se även Isaac Deutschers debatt med amerikanska pacifister under Vietnam-kriget: [Marxism och icke-våld](#)

Martin F

Orwells artikel

[Denna artikel publicerades första gången i brittiska tidskriften *Partisan Review*, augusti-september 1942.]

För ungefär ett år sedan medverkade jag och några andra till att sända litterära radioprogram till Indien och bland mycket annat handlade det om en hel del poesi av samtida, eller näst intill samtida, engelska författare – till exempel Eliot, Herbert Read, Auden, Spender, Dylan Thomas, Henry Treece, Alex Comfort, Robert Bridges, Edmund Blunden, D H Lawrence. När det var möjligt lät vi poeterna själva göra uppläsningarna. Själva orsaken till att just de programmen (en liten och marginell del av radiokrigen) fick detta utrymme behöver vi inte gå in på här, men jag bör kanske tillägga att just det faktum att vi riktade oss till en indisk publik dikterade vår teknik i viss utsträckning. Poängen var att våra litterära radioprogram riktades mot indiska universitetsstudenter, en liten och fientligt inställd publik, oåtkomliga för allt som luktade brittisk propaganda. På förhand stod det klart att vi inte kunde räkna med mer än som mest några tusen lyssnare, och det blev en förevändning för att vara mer intellektuellt snobbiga än vad som normalt går för sig i etern.

Jag antar att ni inte tänker fylla ett helt nummer av P.R (*Partisan Review*) med erbarmliga kontroverser från andra sidan Atlanten. Därför tänker jag behandla i klump de många brev ni skickat till mig (från herrarna Savage, Woodcock och Comfort) då de i stort sett har samma

⁴ Tänk på händelserna som ledde fram till 2:a världskriget. Nazityskland annekterade Österrike, och sedan styckade man Tjeckoslovakien. Detta stillade inte Hitlers hunger, samtidigt som det ökade Tysklands ekonomiska och militära styrka. Man vände så blicken mot Polen...

⁵ Se t ex [En rysk plan för folkmord på Ukrainas folk](#) (dokument), [Vart går Ryssland? Olycksbådande ideologiska tendenser](#)

⁶ Se t ex utdraget ur hans [Hyllning till Katalonien](#).

innehåll. Men jag måste ändå speciellt ägna mig åt några av de argument som framförs i flera av breven.

Pacifism. Pacifism är objektivt pro-fascistiskt. Detta är elementärt sunt förnuft. Hämmar man den ena sidans krigsansträngningar hjälper man automatiskt den andra. Inte heller går det att på något verklighetsförankrat sätt hålla sig utanför ett krig liknande det som pågår nu. Med andra ord, ”den som inte är med mig är mot mig”. Uppfattningen att det går att stå över eller vid sidan av denna kamp, samtidigt som man livnär sig på den mat som brittiska sjömän får riskera livet för att leverera till en, är en borgerlig illusion närd av pengar och trygghet. Savage påpekar att ”med den sortens resonemang skulle en tysk eller japansk pacifist objektivt sett vara pro-brittisk”. Men självklart skulle han det! Och därför är pacifistisk verksamhet heller inte tillåten i de länderna (i båda är straffet, eller kan bli, halshuggning), samtidigt som både tyskar och japaner gör allt för att uppmuntra pacifismens utbredning på brittiskt och amerikanskt territorium. Tyskarna har till och med en hycklande ”frihetsstation” på radio, som sprider pacifistisk propaganda omöjlig att särskilja från den PPU [Peace Pledge Union] står för. De skulle uppmuntra pacifism i Ryssland också om det gick, men i det fallet har de att göra med tuffare figurer. I den mån den överhuvud taget har någon effekt kan pacifistisk propaganda bara vara effektiv *mot* de länder där det fortfarande finns visst utrymme för yttrandefrihet, med andra ord är den till nytta för totalitarismen.

Pacifism som ”moralisk företeelse” intresserar mig inte. Om Savage och andra inbillar sig att det på något sätt ska gå att besegra den tyska armén genom att ligga på ryggen får de gärna fortsätta med det. Som f d indisk statstjänsteman får det mig alltid att brista i gapskratt när jag hör någon beteckna Gandhi som ett exempel på framgångsrik företrädare för icke-våld. För tjugo år sedan medgavs det cyniskt i anglo-indiska kretsar att Gandhi var till stor nytta för den brittiska regeringen. Det kommer han att vara för japanerna också, om de nu tar sig dit. Despotiska regeringar kan stå ut med ”moralisk styrka” tills korna kommit hem. Vad de fruktar är fysisk styrka. Även om mitt intresse för ”teorin” om pacifismen inte är så stort *är* jag däremot intresserad av den psykologiska process som fått pacifister som till en början påstått sig känna fasa över våld att slutligen hamna i en tendens till fascination över nazismens framgångar och styrka. Till och med pacifister som inte har någon dragning till den sortens fascination börjar nu göra gällande att en seger för nazismen vore något önskvärt i sig. I det brev ni vidarebefordrade till mig säger Comfort att en konstnär på ockuperat territorium måste ”protestera mot den ondska han bevittnar” men att detta görs bäst genom att ”tillfälligt acceptera *status quo* (som Déat och Bergery, kanske⁷). För några veckor sedan hoppades han förresten på seger för nazisterna på grund av den stimulerande effekt det skulle få på kultur-livet.

Så vitt jag kan se finns ingen terapi, förutom totalt militärt nederlag, som har någon möjlighet att återupprätta stabilitet för såväl litteraturen som för mannen på gatan. Det går att föreställa sig att ju större motgångarna är, desto mer kommer en plötslig ström av konstnärligt arbete att förverkligas och desto större den plötsliga strömmen av poetisk katarsis. Från att bara se kriget som en katastrof till förverkligandet av en föreställd och verklig tragedi för Mänskligheten. När vi åter får tillgång till krigsårens litteratur i Frankrike, Polen och Tjeckoslovakien är jag säker på att det är det vi kommer att finna. (Ur brev till [tidskriften] *Horizon*.)

Jag lämnar därhän den av penningen skyddade okunskap som gör det möjligt att tro att något litteraturliv fortfarande existerar i exempelvis Polen för att i stället bara notera att den sortens deklARATIONER bara bekräftar vad jag sagt om att våra engelska pacifister lutar mot aktiv pro-fascism. Men det är inte just det jag vänder mig mot. Vad jag vänder mig mot är att personer,

⁷ Marcel Déat, 1894-1955, ursprungligen socialist, under andra världskriget samarbetsman med de tyska ockupanterna i Frankrike; Gaston Bergery, 1892-1974, socialist, samarbetsman under kriget, Vichyregimens ambassadör i Moskva, ö.a.

som objektivt – och i viss bemärkelse känslomässigt – är pro-fascistiska inte vågar säga det, utan kryper ihop bakom formuleringen ”jag är lika antifascistisk som någon annan, men ...”. Resultatet blir att så kallad propaganda för fred är lika ohederlig och motbudande som ren och skär krigspropaganda. Och vanligen fortsätter meningen på följande sätt ”... de som slåss mot fascismen slutar som fascister själva”. För att undvika alla tämligen självklara invändningar mot detta brukar följande propagandatricks komma till användning:

1. Fascistiseringsprocesserna i Storbritannien till följd av kriget överdrivs systematiskt.
2. Fascismens verkliga resultat, i synnerhet dess förkrigshistoria, ignoreras eller viftas undan som propaganda. Diskussioner undviks om hur världen skulle se ut om Axelmakterna dominerade.
3. De som vill bekämpa fascismen anklagas för att vara helhjärtade anhängare av ”kapitalistisk demokrati”. Att de rika överallt tenderar att vara pro-fascistiska och arbetarklassen nästan alltid antifascistisk hyssjas ned.
4. I det tysta påstås att kriget bara står mellan Storbritannien och Tyskland. Att nämna Ryssland och Kina och hur det skulle gå för dem om fascismen tillåts segra undviks. (I de tre brev ni skickat till mig går det inte att hitta ett enda ord om Ryssland eller Kina.)

Nu över till två frågor som jag måste klargöra ifall ni tänker publicera brevskrivarnas inlägg:

Mitt förflutna och det dagsaktuella. Woodcock försöker misskreditera mig med att säga att jag (a) en gång tjänstgjort i Indiens koloniala polis, (b) att jag skrivit i *Adelphi* och haft samröre med trotskisterna i Spanien och (c) att jag på BBC ”bedriver brittisk propaganda för att lura massorna i Indien”. Beträffande (a) är det riktigt att jag i fem år tjänstgjorde inom den indiska polisen. Det är också sant att jag lämnade det jobbet, delvis för att det inte passade mig, men främst för att jag inte längre ville tjäna imperialismen. Jag är motståndare till imperialismen på grund av att jag fått lite kunskaper om den inifrån. Allt detta går att läsa om i mina böcker och andra texter (*Dagar i Burma*)⁸, som jag tror jag kan hävda var ett slags profetia om det som hänt i år i Burma. (b) Självklart har jag medarbetat i *Adelphi*. Varför inte? En gång skrev jag en artikel i en tidning för vegetarianer. Gör det mig till vegetarian? Jag hade kontakter med trotskisterna i Spanien. Av en slump kom jag att ingå i POUM:s milis och inte någon annan. Jag hade stora meningsskiljaktigheter med POUM:s ”linje” och det talade jag utan att tveka om för deras ledare, men när de senare blev anklagade för pro-fascistisk aktivitet försvarade jag dem så gott det gick.⁹ På vilket sätt skulle det strida mot min nuvarande anti-Hitler hållning? För mig är det en nyhet att trotskisterna skulle vara endera pacifister eller pro-fascister. (c) Vet Woodcock verkligen något om vad mina radioprogram till Indien innehöll? Det gör han inte – men jag skulle gärna upplysa honom. Försiktigtvis nämner han inget om vilka andra som var knutna till dessa radioprogram till Indien. En sådan är t ex Herbert Read, som han annars omnämner med gillande. Andra är T S Eliot, E M Forster, Reginald Reynolds, Stephen Spender, J B S Haldane och Tom Wintringham. Huvuddelen av dem som medverkar i sändningarna är indiska vänsterintellektuella, från liberaler till trotskister, en del av dem oerhört anti-brittiska. De medverkar inte för att ”lura de indiska massorna”, utan för att de vet vad en seger för fascisterna skulle innebära för Indiens möjligheter till självständighet. Varför inte försöka ta reda på vad jag ägnar mig åt i stället för att ifrågasätta mitt uppsåt?

”Orwell åter ute på jakt på intellektuella” (Comfort). Jag har aldrig angripit ”intellektuella” eller ”intelligentian” *en bloc*. Det har gått åt en massa bläck och jag har åsamkat mig själv stor skada genom att attackera de olika litterära kottierier som förpestar detta land. Inte för att de är

⁸ Svensk utgåva 1975.

⁹ Att beteckna POUM som ”trotskister” är inte korrekt, men det är här av underordnad betydelse. Se utdraget ur Orwells [Hyllning till Katalonien](#) (utdrag) för exempel på hans försvar av POUM mot stalinistiskt förtal.

intellektuella, utan just för att de *inte* är vad jag avser med sanna intellektuella. Livslängden på ett kotteri är cirka fem år och jag har varit igång tillräckligt länge för att uppleva tre av dem komma och två försvinna – det katolska gänget, det stalinistiska gänget och för närvarande det pacifistiska, eller, som de ibland kallas, det fascifistiska gänget. Det jag har emot samtliga är att de svarar för intellektuellt ohederlig propaganda och drar ned litteraturkritiken i ömsesidigt rövslickande. Men också beträffande de olika skolorna kan jag göra skillnad på individer. Det skulle aldrig falla mig in att jämställa Christopher Dawson med Arnold Lund, eller Malraux med Palme Dutt, eller Max Plowman med hertigen av Bedford. Och till och med en enskild individ kan prestera på olika nivåer. Till exempel skrev Comfort själv ett poem som jag sätter högt ("The Atoll in the Mind") och jag önskar bara att han skulle skriva mer sådant i stället för livlösa flygblad som utger sig för att vara romaner. Men det brev han skickat till er är något helt annat. I stället för att gå i svaromål på vad jag sagt försöker han påverka en publik som inte känner mig så väl genom att vanställa min allmänna hållning och komma med hånfulla tillmälen om min "status" i England. (En författare bedöms inte utifrån sin "status" utan utifrån sitt verk.) Detta är på samma nivå som den propaganda för "fred" som inte vill nämna Hitlers invasion av Ryssland och har inget att göra med vad jag menar med intellektuell heder. Det är just på grund av att jag tar intelligentians uppdrag på allvar, som jag inte gillar de hånfulla tillmälen, det förtal, de papegojaktiga fraser och det ekonomiskt lönsamt borstande av varandras ryggar, som florerar i vår litterära värld här i England. Och kanske hos er också.